

Arvtagere til Universitetet

Hva må gjøres for å sikre god rekruttering av fremtidens forskere?

Av Shuo–Wang Qiao, styremedlem i den nystiftede stipendiatforeningen ved Universitetet i Oslo (UiO)

Publisert i Universitas 14. mai 2003

Den 13. mars i år ble Stipendiatenes Interesseforening ved UiO (UiODoc) stiftet. Ved UiO var det i 2001 952 doktorgradsstipendiater, 234 postdocer og 134 vitenskapelige assistenter, altså 1320 midlertidige vitenskapelige ansatte. Til sammenligning var det 1320 faste vitenskapelige ansatte ved UiO dette året. Stipendiater og postdocer utgjør med andre ord halvparten av vitenskapelige årsverk ved UiO, og de utfører en vesentlig del av forskningsvirksomheten her. Vi kommer til å oppleve en massiv utskiftning av professorer og amanuenser i de neste 10–20 årene når over halvparten av dem vil gå av med pensjon. En helt ny generasjon av nye professorer er å finne blant dagens stipendiater og postdocer.

Stortinget har vedtatt å øke Norges satsing på forskning og utvikling (FoU) til OECD–gjennomsnittet på 2,3 prosent av BNP innen 2005. Ifølge Norsk institutt for studier av forskning og utdannings (NIFUs) beregninger vil en slik antatt økning kreve cirka 7 000 nye forskere med høyere grads utdanning, og cirka 2 100 nye forskere med doktorgrad i forhold til 1999. Dette er netto tilvekst etter at man har tatt høyde for naturlig avgang. Dagens cirka 3 000 stipendiatstillinger holder bare trutt med erstatningsbehovet frem til 2005. Tatt i betraktningen at det tar gjennomsnittlig cirka fem år å utdanne hver kandidat, vil man ikke klare å utdanne nok kvalifiserte forskere innen 2005. I stortingsmelding nummer 35, om rekruttering til undervisnings– og forskerstillinger i universitets– og høyskolesektoren, reduseres antall nye stipendiatstillinger i forhold til NIFUs anbefalinger. I tillegg reduseres NIFUs beregnede behov for nye forskerstillinger drastisk. Det er et skremmende signal våre folkevalgte sender til nye rekrutter.

UiODoc vil kjempe for flere stipendiatstillinger ved UiO. Vi vil jobbe for å bedre arbeidsvilkårene slik at det blir attraktivt å være stipendiat. Stipendiatene mistet studentstatus i 2000 og er nå fullverdige ansatte. Etter dette fikk stipendiatlønnen et lite løft gjennom sentrale forhandlinger mellom staten og Akademikerne. Til tross for dette er stipendiatlønnen i mange fag fortsatt ikke konkurransedyktig i forhold til hva som tilbys utenfor academia. Dessverre valgte UiO å ikke prioritere stipendiatene ved de lokale lønnsforhandlingene. Mindre enn ti stipendiater fikk lønnsopprykk ved det siste lokale oppgjøret. Dette er et dårlig signal fra arbeidsgiver når lønnsoppgjørene trolig i stadig større grad avgjøres lokalt.

Bare flere stipendiatstillinger i seg selv er ikke tilstrekkelig til å sikre flere doktorgradskandidater. Noen av de største problemene ved norsk forskerutdanning er lang gjennomføringstid, og lav gjennomføringsgrad. 30–40 prosent av kandidatene har ikke gjennomført graden sin syv og et halvt år etter opptak. Slik UiODoc ser det er det to forhold ved stipendiattilværelsen som må bedres for å øke gjennomføringsgraden, nemlig sikret tilgang til driftsmidler og tilstrekkelig veiledning. Det ble øremerket cirka 100 nye stipendiatstillinger til UiO i statsbudsjettet i fjor. Departementet mente at disse var fullfinansierte stillinger, mens det i realiteten bare ble bevilget penger til lønn, og ingen til drift eller kompensasjon til UiO for å stille med kontor, telefon, veiledning etc. Mange stipendiater opplever vanskeligheter med gjennomføringen av graden på grunn av minimalt driftsbudsjett.

Stipendiater er forskere under utdanning, med et stort tidspress på å gjennomføre en doktorgrad innen begrenset tid. Forholdene rundt veiledningen er en av de viktigste årsakene til misfornøyde kandidater eller avbrutt doktorgrad. En tredjedel av stipendiatene føler at de får for lite eller for dårlig veiledning. Gode forskere betyr ikke nødvendigvis gode veiledere. Det er for dårlige rutiner for kvalitetssikring på veiledning ved UiO. Dette vil UiODoc jobbe aktivt med i tiden fremover.